

Владимир КАРТОВ

ТРЕТМАНОТ НА МАКЕДОНСКОТО НАЦИОНАЛНО ПРАШАЊЕ ВО ПОЛИТИЧКАТА ПЛАТФОРМА НА КПЈ ВО ТЕКОТ НА 1935—1936 ГОДИНА

Позитивната еволуција на КПЈ спрема националното прашање во Југославија, а со тоа и спрема македонското, што започнува видливо да се изразува уште во почетокот на 1924 година, а особено потоа, со одлуката на Четвртата земска конференција за основање на национални комунистички партии во рамките на КПЈ, добива во права смисла на зборот револуционерно значење во текот на 1935—1936 година.

Во тие години, напоредно со организационото и идејно-политичкото зајакнување и изградбата на платформата на Народниот фронт, КПЈ постепено доградува нови елементи во нејзината идејно-политичка платформа спрема националното прашање на Југославија, пред сè давајќи му поголемо значење на тоа прашање како составен дел на општата борба за пролетаријатот за социјална слобода. Притоа, КПЈ јасно декларира дека комунистите треба да станат водечки фактор на национално-ослободителното движење на секој југословенски народ, потоа дека националното прашање може да се реши во територијалните рамки на постојната југословенска држава, а низ борбата за нејзината демократизација и државно преуредување, односно создавање на демократска федерална републиканска заедница во која на секој народ, и на македонскиот, би се гарантирале и обезбедиле услови за слободен развиток, како на екеномски така и на политички и културен план.

Тој нов однос на КПЈ не дошол до израз во еден нејзин програмски документ, туку е резултат на повеќе такви документи што КПЈ ги донесува во текот на 1935/1936 година. Меѓутоа, иако неговото изградување не одело така лесно, а со тоа и не било комплексно и целосно формулирано, сепак, таквиот

нов однос во суштина значи почеток на новата програмска концепција на КПЈ спрема националното прашање во Југославија. што во тоа време било актуелно и значајно прашање во општествените односи на Југославија.

Сплитскиот пленум на ЦК КПЈ и македонското национално прашање

Почетните елементи на новиот однос на КПЈ се изразени на Сплитскиот пленум на ЦК на КПЈ (9—10 јуни 1935 година), кој се одржува во услови кога Хитлерова Германија и другите фашистички земји започнале сè повеќе да ја загрозуваат слободата и независноста на многу земји и народи. Тогаш и владејачките кругови на некои земји, меѓу кои и Југославија, сè повеќе се врзувале за фашистичка Германија. Како резултат на тоа прогресивните сили на светот, а посебно комунистичките партии започнале да ја преиспитуваат својата општествена позиција и политичка линија. Тоа е време на подготовки на VII Конгрес на Коминтерната (25. VII. — 20. VIII. 1935), која под раководство на Ѓорѓи Димитров им поставила како главна задача на сите комунистички партии — создавање широк народен фронт во кој ќе се обединат сите прогресивни и демократски сили за борба против фашизмот. Тогаш Коминтерната, прифаќајќи ја постојната политичка карта на Балканот ја напушта паролата за непосредно остварување на Балканска федерација со обединета и независна Македонија, а им наложува на КПЈ, КПБ и КПГ да работат на непосредно остварување на националните права на Македонците во рамките на постојните држави меѓу кои Македонија беше поделена.

Во контекстот на таквите постојни неповолни, меѓународни и внатрешно-политички односи, КПЈ на тој Пленум поопстојно ја преиспитува својата позиција и политичка линија. Имено, вршејќи анализа на својата целокупна дотогашна работа, а особено за време на петوماјските избори 1935 година, КПЈ посебно критички ја разгледала и својата политика во областа на националното прашање воопшто и посебно спрема македонското. На Пленумот е констатирано дека не се успеало со дотогашните обиди за основање и зацврстување на движењето на националните револуционери во Хрватска и Словенија, односно на влијанието на КПЈ врз овие национални движења, дедека кон ова прашање во Македонија и Црна Гора воопшто не се успеало, ниту со обид за нивно покренување¹⁾.

¹⁾ Архив на работничкото движење на Југославија, (АРДЈ), фонд Коминтерна (КИ), Док. бр. 316, 1935, Записник од пленарната седница. 9—11. VI. 1935, (Препис од овој документ се наоѓа во Архивот на Институтот за национална историја во Скопје — АИНИ).

Во врска со македонското национално-ослободително движење односно на неговата тогашна левица — ВМРО (Обединета), македонскиот делегат кој присуствувал на Сплитскиот пленум²⁾, поднел извештај во име на ПК на КПЈ за Македонија. Во него, тој истакнал дека ВМРО (Обединета) во Вардарскиот дел на Македонија е речиси ликвидирана, а десницата (автомистичката ВМРО) е веќе толку компрометирана што немала никакво влијание врз широките народни маси. Врз основа на тоа изнел и заклучок дека во изградбата на Народниот фронт во Македонија не може да се смета ниту на едното ниту на другото крило, до толку повеќе што се работело за илегални национално-револуционерни организации, а се залагал за создавање на илегални селански организации и младински спортски друштва³⁾.

Врз основа на овој извештај и дискусијата што била водена по националното прашање, бил усвоен заклучок, дека во Македонија како и во другите југословенски земји не треба да се инсистира на формирање илегална национално-револуционерна организација, туку ќе треба да се продолжи со работата по национално-револуционерната линија, на тој начин што ќе треба да се користат разновидни легални средства во опфаќање на национално-угнетените маси врз платформата на Народниот фронт на слободата⁴⁾. На тој начин покрај дотогашните максимални барања во однос на борбата за национално ослободување на национално-угнетените народи (врзано за победата на социјалистичката револуција на Балканот—создавање на Балканска социјалистичка федерација), се поставуваат и посебни барања во борбата против националното угнетување (учество на комунистите во сите движења, борби и акции на селанството и национално-угнетените народи; потоа нивно влегување во сите организации кои имаат национално-ослободителен карактер и нивно придобивање за противфашистичката борба; вклучување на комунистите во културно-просветните друштва, библиотеки, задруги итн). Истовремено со тоа, всушност сè повеќе се изразува и мислата дека комунистите треба да застанат на чело на поодделните национално-ослободителни движења на своите народи во Југославија, а не само одстрана да се влијае врз тие движења. Впрочем, во врска со главните задачи на комунистите, околу формирањето на Народниот фронт овој пленум во својата резолуција, покрај другото, го истакнува и следново:

---

²⁾ Тоа бил Мире Анастасов, кој тогаш бил секретар на ПК на КПЈ за Македонија.

³⁾ Мире Анастасов, Сеќавање, ракопис, АИНИ, Скопје, период 1933—1936 (дополнување) 20. II. 1959 година. Види и во ИА на ЦК СКЈ, фонд КИ, док. бр. 7744, стр. 14.

⁴⁾ Исто, стр. 17.

„Денес како никогаш досега, главна задача на комунисти-те е да ги обединат сите антифашистички сили и да го зголе-мат борбеното расположение на најшироките народни маси и да го претворат во силен бран против фашистичките масовни акции, што ќе доведе до победа. Поради тоа е потребно наша-та Партија да го префрли тежиштето на својата дејност и про-паганда на организирање и раководење на целокупната борба на пролетаријатот и потчинетите народни слоеви. Нашите ке-лий и организации мораат да станат организатори на акциите против фашистичките борби на најшироките народни слоеви. Комунистите мораат да ги отфрлат од себе сите остатоци на догматското секташтво и опортунистичките пасивности и со сите сили да се фрлат во масовна борба против соборување на фашизмот. Поради тоа комунистите мораат врз основа на јак-нењето на илегалните организации да излезат од длабочината на илегалностите, да се ослободат од секташењето и најголе-миот дел од своето време, енергијата и силата да ја префрлат на работата на разновидни легални и полулегални организации и движења“⁵⁾.

Во врска со потребата од изградбата на Народниот фронт, КПЈ на својот Сплитски пленум, го определува својот нов од-нос спрема државата Југославија. Имено, иако на овој Пле-нум внатрешните меѓунационални односи не биле детално рас-правани, сепак, раководејќи сè од тогашната поголема агресив-ност на Хитлерова Германија и другите фашистички земји, а особено во нивните настојувања да ги искористат национално-ослободителните движења на југословенските народи за своите завојувачки цели, КПЈ застанува на стоновите дека Југо-славија треба да се брани од фашистичката агресивност. На-место сфаќањето дека Југославија како версајска творба треба да се разбие за да се реши националното прашање, авангарда-та на југословенското работничко движење зазелo одлучен став дека југословенската заедница е неопходна за опстанокот на народите на Југославија, вклучувајќи го и македонскиот народ. Во Заклучоците на Пленумот, покрај другото е подвлечено: „Во никој случај да не се условува создавањето на спогодба-та (се мисли на спогодбата на КПЈ со граѓанските опозициони организации и партии во врска со изградбата на Народниот фронт, н.б.) со признавање на паролата за Независна Хрватска, Словенија, советска власт итн“⁶⁾. Тоа во суштина значело дека Партијата созрела во прифаќањето на ставот дека национал-ното прашање може да биде решено и во рамките на постој-ната државна територија.

---

⁵⁾ Историски архив КПЈ, том II, Конгреси и земајске конферен-ции КПЈ 1919—1937, Бгд., 1949, стр. 358.

⁶⁾ Исто, стр. 360.

Дека навистина КПЈ зазела став за демократско државно преуредување на Југославија врз основа на обезбедување национална рамноправност на сите народи на Југославија, не отстапувајќи притоа од Ленинскиот револуционерен принцип за правото на секој народ на самоопределување, односно дека неговата реализација не значи и автоматско право на отцепување, се потврдува со еден циркулар на Политбирото на ЦК на КПЈ што бил издаден непосредно по одржувањето на Пленумот. Еве што впрочем стои во него: „Ние со сите свои сили ја подржуваме борбата против режимот на великосрпското угнетување, за слобода и права на поробените народи. Нашиот став доаѓа до израз во нашето основно барање: правото на самоопределување сè до правото на отцепување, ние не го менуваме. Но не смееме да го поставиме тежиштето врз отцепувањето, туку подвлекуваме дека секој народ има право и треба сам да решава за својата судбина. Тежиштето, значи, се поставува врз правото на самоопределување”⁷⁾.

Во овој документ на КПЈ за прв пат се среќава идејата за еден вид федеративно уредување за повеќенационална Југославија, односно се изразува идејата за нивно доброволно федеративно обединување врз основа на рамноправноста на сите народи на Југославија. Навистина, во него се уште нема јасно определување за тоа кои од југословенските земји се сметаат за национални а кои за историски, но сепак, многу децидно се согледува потребата од неопходноста на југословенската федеративна државна заедница и при тоа се истакнува дека во процесот на борбата за демократски органи се бара решение и за националното прашање во целина во Југославија, и во нејзините рамки и на македонското.

Во суштина, КПЈ со таквата прокламација за решавање на македонското прашање во неговиот југословенски дел, не се откажува од елементарното право на македонскиот народ да биде цел и обединет што главно дотогаш се изразува преку паролата „Обединета и независна Македонија”. Напротив нејзините вистински револуционерни дејци сметале како од редовите на македонскиот народ, така и од другите југословенски народи, дека правилното решение на македонското пра-

---

⁷⁾ Преглед на историјата на СКЈ, Скопје, 1963, стр. 233.

шање во делот на Југославија ќе претставува појдовна основа за целосно негово решавање⁸⁾.

Таквиот став на КПЈ е заснован и на фактот дека тогаш и раководствата на комунистичките партии на Бугарија и Грција не само што декларациски ја признавале националната самобитност на македонскиот народ, туку на одреден начин и во конкретната практично-политичка дејност ја помагале борбата на македонскиот народ за остварување на правото на самоопределување⁹⁾. Ваквото уверување уште повеќе добива во значење кога се знае дека и овие две комунистички партии биле секции на Коминтерната, која исто така, спрема националниот карактер на македонското прашање имала позитивен став.

Понатамошно продилабочување и проширување на ставовите на КПЈ спрема националното прашање во Југославија

КПЈ му давала посебно значење на националното прашање, посебно спрема националните движења во поодделните земји на Југославија, а во рамките на согледувањата за перспективата на револуционерната борба на пролетаријатот, односно во врска изградбата на Народниот фронт и во текот на втората половина на 1935 и пролетта 1936 година. Уште за време на одржувањето на VII Конгрес на Коминтерната, Политбиро то на ЦК на КПЈ на 1 август 1935 година одржал посебен состанок на кој усвоил опширна Одлука, за задачите на КПЈ по VII конгрес на Коминтерната, а во април 1936 година ЦК на КПЈ одржал и посебен Пленум во кој КПЈ, настојувајќи да ги осмисли и практично да ги оствари програмските начела на политиката на Народниот фронт во Југославија, ги разработу-

⁸⁾ Тогаш од КПЈ се јасно изразени сите претпоставки за правилно решавање на македонското прашање во југословенскиот дел. Тие се состојат во следното:

1. КПЈ, на македонскиот народ му ја признава историската условност на неговата борба за остварување на правото на национално самоопределување до отцепување од III земска конференција;

2. Под раководство на КПЈ започнува борбата за доброволно федеративно обединување на сите народи на Југославија врз темелот на нивната рамноправност; и

3. Работничката класа, селанството и патриотската интелигенција на македонскиот народ под раководство на комунистите, започнуваат и непосредно да учествуваат во општата борба на македонскиот народ за национално-културна афирмација односно за рушење на великосрпската хегемонистичка и денационализаторска политика над македонскиот народ.

⁹⁾ БКП в резолуции и решенија на конгресите, конференциите и пленумите на ЦК на БКП, том III, 1924—1944, Соф., 1954, стр. 324—336, КПГ и македонското национално прашање 1918—1974, Скопје, 1982, стр. 138—167.

вала и проширувала своите нови ставови спрема националното грашање што биле заземени уште на Четвртата земска конференција а потоа усвоени и доградувани на Сплитскиот пленум.

Во споменатата одлука на Политбирото бил потврден позитивниот однос на КПЈ спрема државата Југославија и притоа е дадено образложение зошто е напуштен ставот за отцепувањето на Хрватите, Словенците и другите народи од составот на Југославија. Имено, уште во пропратното писмо што било испратено со таа Одлука на ПБ, промената во ставот на КПЈ спрема Југославија се оправдува со негативните промени во внатрешните прилики на земјата и во меѓународната политика што настанале како последица на доаѓањето на фашистите на власт во Германија кои пројавиле отворени освојувачки планови¹⁰⁾.

Во врска со тоа во Одлуката е констатирано: „Останувајќи при своето принципиелно становиште за самоопределување на народите со правото на отцепување, комунистите ја земаат предвид сегашната меѓународна ситуација и при услови на уништување на националната нерамноправност, при максимални гаранции на слободата за хрватскиот и другите народи и при слободна согласност на тие народи, не се изјаснуваат за отцепување на тој народ од денешната државна заедница — Југославија“¹¹⁾.

Политиката на КПЈ во изградбата на Народниот фронт во Југославија наоѓа главно место во оваа Одлука на Политбирото на ЦК на КПЈ. Во неа КПЈ ги поставува следниве негови главни задачи, и тоа:

- „1. Уништување на шестојануарскиот режим;
2. Рамноправност меѓу народите на Југославија;
3. Да се попречи товарот на кризата да се префрли врз грбот на народот“¹²⁾.

Во врска со првата задача, во Одлуката е истакнато дека режимот на владата на Стојадиновиќ треба да се собори врз основа на активна борба на угнетените и експлоатираните народни маси. „Слободата може да се извојува, се вели понатаму во Одлуката, само во една заедничка народна борба против фашистичкото и националистичкото угнетување, а не со чекање на автоматски крах на режимот, не со парламентарни комбинации. . .“¹³⁾.

Идејата за федеративно уредување на Југославија што е иницирана на Сплитскиот пленум ги добива своите контури,

¹⁰⁾ Д-р Д. Лукач, Раднички покрет во Југославија и национално питање 1918—1941, Бгд. 1972, стр. 295—296.

¹¹⁾ Историјски архив КПЈ, Бгд., 1949, том II, стр. 369.

¹²⁾ Исто, стр. 368.

¹³⁾ Исто.

односно се набележува моделот за доброволно федеративно уредување на Југославија, во конкретизацијата на втората задача на Народниот фронт. Имено, откако констатира дека „со антифашистичката борба на масите треба да се уништи националната нерамноправност и поткопа темелот на големосрпската хегемонија“, заклучува дека тоа „ќе доведе до реализација на основните барања на хрватскиот, словенечкиот, македонскиот и другите угнетени народи и народни малцинства во Југославија“¹⁴).

Истовремено со тоа, се истакнува и улогата на комунистите, за која, покрај другото, се вели: „Комунистите, како најдоследни противници на националното угнетување и нерамноправноста на народот, како најдоследни поборници за слобода на секој народ, најспремно се залагаат за тоа сите народи на Југославија сами и слободно да одлучуваат за својата судбина. Комунистите не се и не можат да бидат рамнодушни спрема националните чувства. Комунистите ги почитуваат и бранат борбените традиции на секој народ во неговата земја“¹⁵).

На крајот при конкретизацијата на втората задача на комунистите во врска со политиката за остварување на рамноправност меѓу народите на Југославија во Одлуката на Политбирото на ЦК на КПЈ, веќе многу појасно се забележува моделот на една нова југословенска држава, како федеративна и демократска заедница, во чии рамки би влегувал и вардарскиот дел на Македонија.

Во неа се истакнува барањето за формирање претставнички тела — народни собранија за секој народ посебно во Југославија. „Комунистите се изјаснуваат — се вели во споменатава Одлука — за свикнување и слободно избирање на народни собранија за секој народ на Југославија, во прв ред Хрватскиот сабор, потоа словенечко, па македонско, црногорско, и војводинско собрание. Хрватскиот сабор и другите народни собранија треба суверено да решаваат за сите прашања“¹⁶).

Новите ставови на КПЈ спрема националното прашање воопшто во Југославија и спрема македонското посебно, биле потврдени и на Пленумот на ЦК КПЈ од април 1936 година. Во неговата резолуција „Положбата во земјата и задачите на КПЈ“, покрај другото, е констатиран и фактот дека водачите на српските опозициони партии не го признаваат македонскиот народ, додека поодделни првенци на Хрватската селанска партија се готови да го препуштат македонскиот народ и понатаму на потиснување и србизирање“¹⁷). Исто така и овој Пленум, го прецизирал одново становиштето на ЦК на КПЈ спрема Ју-

14) Исто, стр. 369.

15) Исто.

16) Исто, стр. 370.

17) Исто, стр. 384.

гославија констатирајќи дека: „Партијата правилно се концептрирала на борбата за самоопределување на народите. Таа правилно истакнуваше дека е можна заедничка егзистенција на Хрватите, Словенците и другите народи во една држава со Србите, под услов да се уништи превласта на еден народ над другите, да се постигне демократија и национална рамноправност и да се осигури слободен развиток на секој народ“¹⁸⁾.

Третманот на националното прашање по Советувањето на КПЈ во Москва (август 1936 год.)

Посебно решавачко значење, во изградувањето на новата политичка платформа по националното прашање, а со тоа и на новиот курс воопшто на КПЈ, има Советувањето на раководниот актив на КПЈ во Москва, во 1936 година¹⁹⁾.

Во Резолуцијата од ова Советување се констатира дека „КПЈ не го напушта принципот на слободното самоопределување до отцепување на народите, но истовремено истапува против разбивањето на сегашното државно подрачје на Југославија, бидејќи сака преустројството на државата да се постигне по мирен пат врз основа на националната рамноправност“²⁰⁾.

Во продолжение на Резолуцијата е истакнато и тоа дека во тогашните неповолни меѓународни односи движењата за отцепување на национално угнетените народи би оделе на рака на фашистичките земји и нивните освојувачки цели, односно таквите движења би го довеле во опасност опстанокот на Југославија, а со тоа и независноста на сите народи на Југославија. Поради тоа КПЈ се изјаснува за разобличување на фашистичките групи на Павелиќ — Перчец и на Иван Михајлов како агенти на фашистичките земји кои демагошки се изјаснуваат за независна Хрватска и Македонија. Имено, во услови на зголемена и реална фашистичка опасност се поставувало како единствена алтернатива здружување на прогресивните сили на сите народи и национални малцинства (народности) во заедничка борба против таа опасност од надвор и реакционерните сили во земјата. Поврзувањето на националниот интерес на ма-

¹⁸⁾ Исто, стр. 390.

¹⁹⁾ На ова Советување покрај другите претставници од раководниот актив на КПЈ присуствувале и: Милан Горкиќ, Благоје Паровиќ, Јосип Броз, Едвард Кардељ, Родољуб Чолаковиќ и други.

По повеќедневната дискусија на Советувањето биле прифатени следните документи: Резолуција на ЦК КПЈ за тактиката и работата на Партијата и Проглас на ЦК КПЈ: „Против опасности рата, против наступајќи фашистичке реакции, за окупљење свих демократских снага у борбени народни фронт у Југославији.. (Тито, Сабрани дела, том III, стр. 264, Скопје 1978 г.).

²⁰⁾ Историски архив на КПЈ..., стр. 399.

кедонскиот народ со интересите на другите народи на Југославија врз основа на почитување на националната индивидуалност и рамноправност со другите народи со кои живееле на единствена државна територија во ова време станува претпоставка за негово остварување. Тој процес КПЈ реално го оценува и правилно го насочува.

Како резултат од тоа, во овој документ КПЈ решително се изјаснува и за „свикување на конституанта која слободно без мајоризација ќе решава за сите прашања што се однесуваат на меѓусебните односи на разните националности во една слободна, демократска федеративна држава“²¹⁾.

Овие ставови најподробно се објаснети и конкретизирани од Јосип Броз Тито кон крајот на 1936 година. Во врска со устројството на идната заедница на народите на Југославија Тито тогаш пишува: „Левичарите се за слободна заедница на сите народи на Југославија во сегашните граници, уредени врз федеративна основа, а против секако угнетување и хегемонија...“

„Според тоа, хрватскиот, словенечкиот, српскиот, црногорскиот и македонскиот народ на демократски начин да се изјаснат како сакаат да ги уредат своите меѓусебни односи во државната заедница. Исто така народот во Војводина и Босна и Херцеговина имаат право да се изјаснат за својот однос во државната заедница... Главно е, врз основа на тајно и пропорционално право на глас, да се обезбеди за Саборот и националните собранија да можат сите народи, т.е. Хрватите, Словенците, Македонците, Србите и Црногорците, а потоа и народите на Војводина и Босна и Херцеговина, да формираат свои национални собранија (собори), кои суверено би решавале за своите национални и регионални барања во однос на државното уредување. Во сето ова би се оставила можност народите да се посветуваат и да се изјаснат каква држава, какво внатрешно уредување сакаат да имаат и за да се осигураат во иднина од секоја хегемонија, угнетување и препади“²²⁾.

Понатаму, Тито во писмото потенцира: „Во Платформата мора јасно и недвосмислено да дојде до израз реалноста дека правото за самоопределување на сите народи ќе се почитува, т.е. не само на Србите, Хрватите и Словенците, туку и на

²¹⁾ Историски архив КПЈ... , стр. 399—400.

²²⁾ Овие ставови Тито ги изнесува во вид на одговор на прашањата од писмото на Веселин Маслеша, тогашен раководител на делегацијата на КПЈ во преговорите со претставниците на Социјалистичката партија и Здружената опозиција во врска со создавањето на Народниот фронт на слободата, за односот на Народниот фронт и Здружената опозиција, за Единствената работничка партија и други прашања. Оваа во суштината нова платформа за односот на КПЈ спрема националното прашање е изразена во вид на писмо што го напишал Јосип Броз под псевдоним Петар, а е упатено до раководството на КПЈ за Србија на 2 ноември 1936 година под наслов „Писмо за Србију“, Тито, Собрани дела, Ск., 1978 год. том III, стр. 43—44.

Македонците и Црногорците, а и правата на народите во Војводина, Босна и Херцеговина, да решат за тоа дали да ја зачуваат својата регионална самостојност во федеративна држава.

Исто така, треба да се истакне и правото на народните малцинства: Германци, Унгарци и Албанци на рамноправност⁽²³⁾).

На крајот од споменатото писмо Тито ги критикува погледите на српската здружена опозиција, која на определен начин била готова да им даде слобода на Хрватите и Словенците додека Македонците и Црногорците како и провинциите Босна и Херцеговина и Војводина ги сметала за српски⁽²⁴⁾.

Изнесените мислења и погледи на Јосип Броз Тито во споменатото писмо нашле свој израз во Резолуцијата на ЦК КПЈ што во вид на проглас (Против воената опасност, против нападите на фашистичката реакција! Да ги здружиме сите демократски сили во борбен народен фронт и во Југославија!) е упатена до сите народи на Југославија во јануари 1937 година. Во неа прво е укажано на опасноста што им се заканува на сите народи на Југославија од германскиот нацизам, од италијанскиот фашизам и од политиката на Стојадиновиќ за поврзување со фашистичките агресивни кругови. Притоа е изрично укажано на потребата од создавање широк антифашистички сојуз на сите слоеви на народите на Југославија, односно создавање на нова среќна Југославија, слободен сојуз на слободни народи на Југославија⁽²⁵⁾).

Исто така во неа недвосмислено јасно е прецизиран патот за извојување национална слобода на сите народи на Југославија и за тоа како треба да изгледа новата југословенска држава. Во врска со тоа се вели: „За да победи заедничката борба на народните маси на сите поробени народи на Југославија против фашизмот и воените пустошења, за слобода и демократија, потребно е да бидат поставени и јасни и разбирливи цели. Целта на таа борба во која народните маси ќе ја вложат целокупната своја енергија, мора да биде неопходно решавање на националното прашање, согласно со начелото на демократското право на национално самоопределување. . . .

Државата мора да се претвори во слободен сојуз на слободни народи во демократска федеративна држава. . . .

На режимот на великосрпската превласт треба да му се стави крај. Српскиот демократски народ треба да разбере дека само со доброволна соработка со сите народи на Југославија ќе си осигури сопствена политичка слобода и независност. . . .

²³⁾ Исто, стр. 48.

²⁴⁾ Исто.

²⁵⁾ В. „Пролетер“, бр. 22, февруари 1937 год., (Цитирано според книгата Тито и Револуција 1937—1967 год., „Култура“, Београд 1967 год., стр. 36).

Ниеден народ не може да биде слободен ако угнетува други народи²⁶⁾.

Со новиот однос на КПЈ спрема националното прашање, доаѓало до јасен израз изјаснувањето на дефинитивниот став за изградување на таква државна заедница во која би постоела рамноправност на сите народи и национални малцинства во Југославија. Со тоа, КПЈ под раководство на Јосип Броз Тито, всушност зазела јасна револуционерна позиција во југословенското општество. Имено, таа реално оценила дека македонското национално-ослободително движење, како и прогресивните движења кај сите други народи на Југославија, претставува составен дел на нејзината борба за револуционерно преобразување на тогашниот реакционерен југословенски политички режим. Како резултат на тоа, КПЈ сè повеќе се здобивала со симпатии во македонскиот народ како единствена-општествено политичка сила која непрекинато ја помагала борбата на македонскиот народ за извојување национална и социјална слобода. Истовремено, постепено но сигурно Македонските комунисти израснувале во водечка сила на македонското национално-ослободително движење.

Vladimir KARTOV

THE MACEDONIAN NATIONAL QUESTION IN THE POLITICAL PLATFORM OF THE CPY BETWEEN 1935 AND 1936

S u m m a r y

The positive evolution of the CPY towards the national question in Yugoslavia and together with it concerning the Macedonian, which became to be expressed since the solutions of the Third Semzka Conference, in the course of 1935/36 attained a revolutionary significance. During these years the CPY, together with its organisational and ideological political strengthening, became to build new elements in its anti-fascist people-front's platform towards the national question. Then it was real in evaluating that the Macedonian national liberation movement, as well as the progressive movements with the other Yugoslav peoples, represent an intergral part of its struggle for revolutionary and democratic change of the reactionary Yugoslav political regime and for its change in federative community on the existing territory, where the Vardar Macedonia, would be a separate federative unit.

As a result of this, the CPY was attracting followers in Macedonia, and the Macedonian communists were growing in a leading force of the Macedonian national liberation movement. It came true especially during the years immediately in front of the fascist aggression of Yugoslavia (1937. 1941).

²⁶⁾ Тито и револуција, Београд 1967, стр. 35.